

کارنامه فرهنگستان زبان و ادب فارسی

شورای فرهنگستان (۱۸ اسفند ۱۳۸۴ تا ۱۴ اسفند ۱۳۸۵)

عالی انقلاب فرهنگی تنظیم کنند. در ادامه جلسه، درباره نیاز کارشناسان و پژوهشگران فرهنگستان به دوره‌های آموزشی و پیشنهاد برگزاری دوره‌های آموزش تخصصی بحث و تبادل نظر شد. در این جلسه، همچنین اجرای آزمایشی دستور خط فارسی مصوب فرهنگستان به مدت ۵ سال، با اکثریت آراء، به تصویب رسید.

در سیصد و نهمین جلسه (۲۱ فروردین ۸۵)، دکتر حسن حبیبی نتایج کار جلسه هیئت امنای مشترک فرهنگستان‌ها را به اطلاع شورا رساندند. دکتر ناهید بنی‌اقبال، رئیس کتابخانه فرهنگستان، نیز اقدامات کتابخانه فرهنگستان را گزارش دادند. در این جلسه، درباره نحوه آموزش کارکنان و پژوهشگران و مشکلات اعضای هیئت علمی فرهنگستان بحث و تبادل نظر شد.

در سیصد و دهمین جلسه (۴ اردیبهشت ۸۵)، اجرای آزمایشی استفاده از واژه‌های مصوب فرهنگستان به مدت ۵ سال، با اکثریت آراء، به تصویب رسید. در این جلسه، به پیشنهاد رئیس

در سیصد و هفتمین جلسه (۱۸ اسفند ۸۴)، اعضای شورا به مناسبت دریافت «جایزه ملی کتاب سال» به دکتر محمد خوانساری و دکتر فتح‌الله مجتبائی تبریک گفتند. هدیه سیدحسین زاده (معاون گروه دانشنامه شبه‌قاره)، درباره مراحل انتشار جلد نخست دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه‌قاره گزارش داد. همچنین هوشنگ مرادی کرمانی درباره افتتاح «کتابخانه تخصصی نوجوانان» در اصفهان، دکتر غلامعلی حداد عادل درباره سفر خود به امریکای جنوبی سخن گفتند. دکتر حسن حبیبی نتایج بازدید خود از گروه‌های علمی و اداری و تدوین پرسش‌هایی درباره فرهنگستان را به اطلاع شورا رساند.

در سیصد و هشتمین جلسه (۱۵ اسفند ۸۴)، دکتر علی محمد مؤذنی انتشار دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه‌قاره را به اطلاع شورا رساند. در این جلسه، دکتر حسن حبیبی، با گزارش مذاکرات جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی، از مدیران گروه‌های علمی خواست فعالیت‌ها و اقدامات گروه‌ها را در چارچوب درخواست‌های شورای

در سیصد و سیزدهمین جلسه (۲۹ خرداد ۸۵)، درباره چگونگی آموزش کارشناسان و پژوهشگران فرهنگستان بحث و تبادل نظر شد و دکتر حسن حبیبی دکتر علاءالدین طباطبائی را به سمت معاون اجرایی گروه پژوهش و برنامه‌ریزی دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت معرفی کرد. در این جلسه، با رأی اکثریت اعضا، دکتر محمدعلی موحد به عنوان استاد برگزیده فرهنگستان زبان و ادب فارسی برای تجلیل در مراسم بزرگداشت مشترک سالانه فرهنگستان‌ها معرفی شد. در ادامه جلسه، درباره تدریس دروس دانشگاهی به زبان‌هایی غیر از زبان فارسی بحث و گفتگو و از آن اظهار نارضایی شد.

در سیصد و چهاردهمین جلسه (۱۲ تیر ۸۵)، دکتر محمدرضا نصیری به عنوان دبیر جدید فرهنگستان و مهندس احمد ارژمند به عنوان مدیر گروه نشر آثار، اطلاع‌رسانی و خدمات رایانه‌ای به اعضای شورا معرفی شدند. در این جلسه، دکتر نصرالله کاظمی کامیاب، مدیر روابط بین‌الملل فرهنگستان، درباره نحوه عملکرد روابط بین‌الملل در انتخاب اعضا و ابستة خارجی گزارش داد.

در سیصد و پانزدهمین جلسه (۲۶ تیر ۸۵)، دکتر حسن حبیبی درباره ساختار جدید شورای علمی گروه دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه قاره گزارش داد. در این جلسه، درباره درخواست دکتر محمدمهدی زاهدی، وزیر علوم، برای همکاری فرهنگستان با وزارت علوم در زمینه تعریف و پیشنهاد رشته‌های جدید متناسب با نیازهای فرهنگستان و تأسیس این رشته‌ها در دانشگاه‌های کشور بحث و تبادل نظر شد. در ادامه جلسه، درباره روش تصویب واژه‌ها در شورای واژه‌گزینی گفتگو شد.

فرهنگستان و تأیید اعضا، دکتر حسن انوری، اسماعیل سعادت، دکتر علی‌اشرف صادقی، کامران فانی، دکتر مهدی محقق، دکتر فتح‌الله مجتبائی، دکتر حسین معصومی همدانی، دکتر محمدعلی موحد و دکتر سلیم نیساری به عنوان اعضای شورای علمی جدید گروه دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه قاره انتخاب شدند. در ادامه جلسه، دکتر علی‌اشرف صادقی درباره سفر خود به تاجیکستان و هند و دکتر مهدی محقق درباره سفر خود به هند و شرکت در «هم‌اندیشی بین‌المللی امیرخسرو دهلوی» سخن گفتند.

در سیصد و یازدهمین جلسه (اول خرداد ۸۵)، دکتر قیصر امین‌پور درباره درآمدی بر زیبایی‌شناسی سنی و نو سخن گفت. در این جلسه، به پیشنهاد دکتر حسن حبیبی، تشکیل گروه «پژوهش و برنامه‌ریزی دوره‌های کوتاه‌مدت علمی» تصویب شد.

در سیصد و دوازدهمین جلسه (۲۲ خرداد ۸۵)، دکتر حسن حبیبی مباحث مطرح‌شده در شورای عالی انقلاب فرهنگی را به اطلاع شورا رساندند. در این جلسه، ابلاغ بخشنامه ریاست جمهوری درباره رعایت دستور خط فارسی و استفاده از واژه‌های مصوب فرهنگستان در همه اسناد، مکاتبات و روزنامه‌های دولتی و تفویض اختیار ابلاغ مصوبات به فرهنگستان به اطلاع اعضای شورا رسید. در ادامه جلسه، به پیشنهاد ریاست فرهنگستان و با تصویب اعضا، و دکتر حسن ابراهیم‌زاده، دکتر قیصر امین‌پور، دکتر محمد دبیرمقدم، دکتر حسن رضائی باغبیدی، دکتر علی رواقی، دکتر قطب‌الدین صادقی، سیامک کاظمی، دکتر مهدی محقق، دکتر سلیم نیساری، دکتر اسماعیل یزدی، نسرین پرویزی و دکتر زهره زرنشاس به عضویت گروه واژه‌گزینی انتخاب شدند.

دکتر علی اشرف صادقی درباره سفر خود به همراه استاد احمد سمیعی (گیلانی) به ژاپن و شرکت در هم‌اندیشی «به سوی درک بهتر از اسلام شیعی»، و دکتر مهدی محقق درباره مراسم بزرگداشت استاد بهاء‌الدین خرمشاهی در فرهنگسرای ابن‌سینا سخن گفتند. همچنین درخواست دکتر غلامرضا کریمی، دبیرکل کمیسیون ملی آیسسکو، درباره ارائه پیشنهادها و طرح‌های متناسب با سال مولانا از سوی فرهنگستان مطرح و بحث و گفتگو شد.

در سیصد و بیستیمین جلسه (۱۴ اسفند ۸۵)، درباره چگونگی آموزش و تقویت زبان و ادبیات فارسی در مقاطع تحصیلی بحث و تبادل نظر و پیشنهاد شد ارائه الگوی مناسبی برای تهیه متون آموزشی ادبیات فارسی در دستور کار شورای فرهنگستان قرار گیرد.

شیرین عاصمی (رئیس دبیرخانه شورا)

در سیصد و شانزدهمین جلسه (۱۳ آذر ۸۵)، اعضا درباره طرح «پیشینه، دستاوردها و وضعیت کنونی واژه‌سازی در زبان فارسی»، پیشنهاد دکتر نگار داوری اردکانی، بحث و گفتگو کردند. در این جلسه، درباره نحوه انتخاب اعضای وابسته جدید بحث و تبادل نظر شد.

در سیصد و هفدهمین جلسه (۲۷ آذر ۸۵)، درباره مسائل گروه واژه‌گزینی بحث و تبادل نظر شد.

در سیصد و هجدهمین جلسه (۱۱ دی ۸۵)، اعضای شورا به مناسبت انتشار کتاب جوگک باسشت به دکتر فتح‌الله مجتبائی تبریک گفتند و ایشان درباره آن سخن گفتند. همچنین درباره نحوه انتخاب اعضای وابسته ایرانی بحث و گفتگو شد.

در سیصد و نوزدهمین جلسه (۲ بهمن ۸۵)،

گزارش فعالیت گروه‌های فرهنگستان زبان و ادب فارسی در سال ۱۳۸۵

گروه واژه‌گزینی

فعالیت‌های علمی

گروه‌های واژه‌گزینی تخصصی، با مشارکت فرهنگستان‌های علوم و علوم پزشکی و هنر و مؤسسات پژوهشی دیگر و استادان و متخصصان، معادل‌گزینی برای واژه‌های بیگانه را در سال ۸۵ نیز همچون سال‌های گذشته ادامه دادند. در حال حاضر، گروه واژه‌گزینی با ۴۵ گروه تخصصی در ۷ حوزه و در جنب آنها شوراهای هماهنگی به شرح زیر فعالیت می‌کند.

علوم پایه: شورای هماهنگی علوم (پایه)،

شورای هماهنگی علوم زمین؛ گروه‌های علوم جو، ژئوفیزیک، زمین‌شناسی، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی، ریاضی، نجوم.

علوم مهندسی: شورای هماهنگی علوم مهندسی؛ گروه‌های مهندسی پلیمر (شاخه علوم و فناوری رنگ)، مهندسی مواد و متالورژی، مهندسی محیط زیست و انرژی، مخابرات، پست، رایانه و فناوری اطلاعات، مدیریت پروژه، مهندسی صنایع غذایی، مهندسی نقشه‌برداری.

دو گروه مهندسی برق و مهندسی عمران در سال ۸۵ جلسه نداشتند، ولی واژه‌هایی که پیش از

گروه‌های تخصصی و ۲۴۲۲ واژه (بدون در نظر گرفتن ترکیبات و مشتقات) در شوراهای هماهنگی بررسی شد. از آن میان، ۳۳۹۹ واژه در شورای واژه‌گزینی مطرح شد و ۳۳۰۰ واژه به تصویب رسید که ۵۸۷ واژه مربوط به نیم‌سال اول و ۲۷۱۳ واژه مربوط به نیم‌سال دوم است و عملاً حجم مصوبات دو برابر سال ۸۴ بوده است. گروه واژه‌گزینی تاکنون ۱۴۱ جزوه (یک جزوه اصول و ضوابط واژه‌گزینی، ۲ جزوه واژه‌های عمومی، ۱۳۸ جزوه واژه‌های تخصصی) منتشر کرده است. از این جزوه‌ها، ۴۰ جزوه مربوط به مصوبات سال ۸۵ شورای واژه‌گزینی است. شورای فرهنگستان مصوبات شورای واژه‌گزینی در سال ۸۵ را به طور آزمایشی برای مدت سه سال تصویب کرده است که در دفتر چهارم فرهنگ واژه‌های مصوب فرهنگستان در سال ۸۶ منتشر شد. فرهنگستان در سال ۸۵ ارتباط نزدیکی با مجلس شورای اسلامی داشت. خوشبختانه مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان نسبت به وجود واژه‌های بیگانه در زبان فارسی حساسیت نشان می‌دهند و از این رو، فهرستی از واژه‌های مربوط به جانوران مهاجر، که در متن «لایحه الحاق به کنوانسیون حفاظت از گونه‌های مهاجر وحشی» آمده بود، در اواخر بهمن ماه ۸۵ برای معادل‌گزینی به فرهنگستان ارسال شد. گروه واژه‌گزینی، در مدتی کمتر از شش ماه، ۳۷۵ نام جانوران گوناگون و رده و دسته آنها را بررسی و معادل‌گزینی کرد و در تیرماه ۸۶ به تصویب شورای واژه‌گزینی رساند و به مجلس اعلام کرد. پیش از این نیز واژه‌های مربوط به تجارت الکترونیکی از مجلس شورای

این در گروه، برق بررسی شده بود، با کمک پژوهشگران گروه، برای ارائه به شورا آماده شد. ساختار هر دو گروه در دست بررسی و تجدید نظر است.

علوم زیستی: شورای هماهنگی علوم زیستی؛ گروه‌های پزشکی، تغذیه، کشاورزی (شاخه‌های زراعت و اصلاح نباتات، علوم باغبانی، مهندسی منابع طبیعی، علوم جنگل و محیط زیست).

حمل و نقل: شورای هماهنگی حمل و نقل؛ گروه‌های ریلی، هوایی، درون‌شهری - جاده‌ای، دریائی.

هنر: شورای هماهنگی هنر؛ گروه‌های موسیقی، هنرهای تجسمی، هنرهای نمایشی، سینما و تلویزیون.

علوم انسانی: شورای هماهنگی علوم انسانی؛ گروه‌های زبان‌شناسی، روان‌شناسی و علوم تربیتی، علوم سیاسی، جغرافیا، باستان‌شناسی، کتابداری و اطلاع‌رسانی. **متفرقه:** گروه‌های ایرانگردی و جهانگردی، نظامی، ورزش.

در سال ۸۵، پس از تشکیل جلسات متعدد و بحث و بررسی درباره مسائل گوناگون، گروه واژه‌گزینی موفق شد از نیم‌سال دوم تعداد جلسات شورای واژه‌گزینی را به دو برابر افزایش دهد. پیش از این شورای واژه‌گزینی در هفته دو بار جلسه داشت که با افزایش اعضای شورا و تقسیم شورا به دو بخش عملاً چهار جلسه در هفته برگزار می‌شود و در نتیجه، از نیم‌سال دوم سال ۸۵، حجم مصوبات شورا به دو برابر افزایش یافته است. در سال گذشته، جمعاً حدود ۵۴۴۳ واژه در

اسلامی برای معادل‌گزینی به فرهنگستان ارسال شده بود.

سیاست‌گذاری

در سال ۸۵ نیز، در جلساتی با حضور رئیس گروه واژه‌گزینی و اعضای هیئت فنی، کار بازمینی اصول و ضوابط واژه‌گزینی ادامه یافت و چند اصل اصلاح شد و ضوابط جدیدی که حاصل تجربه‌های چندساله گروه واژه‌گزینی بود بدان افزوده شد.

این اصول و ضوابط برای همه دست‌اندرکاران واژه‌گزینی در داخل و خارج از فرهنگستان ارسال و درخواست شد که نظر خود را اعلام کنند تا بتوان براساس آنها نشست‌هایی ترتیب داد و اصول و ضوابط را نهایی کرد. چون نظرهای رسیده برای طرح در نشست‌های متعدد کافی نبود، تصمیم گرفته شد نهایی کردن اصول و ضوابط موضوع بحث در گردهمایی سالانه اعضای گروه‌های تخصصی قرار گیرد. این گردهمایی ششم اردیبهشت ۸۶ برگزار شد.

برنامه‌ریزی برای گسترش فعالیت گروه واژه‌گزینی و همکاری با دانشگاه‌ها و انجمن‌های علمی و سایر مراکز تحقیقاتی در امر واژه‌گزینی در دستور کار گروه قرار گرفت و در جلسات هیئت فنی و با سرپرستی رئیس گروه بررسی شد.

روابط عمومی

گروه واژه‌گزینی، برای تبادل اطلاعات با دیگر محققان و آشنایی با پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه زبان فارسی و واژه‌گزینی و نیز معرفی فعالیت‌های خود در سال گذشته، به امور زیر

پرداخته است:

– آماده کردن طرح اولیه برنامه رایانه‌ای فعالیت‌های گروه واژه‌گزینی؛

– ادامه روزآمد کردن اطلاعات گنج‌واژه؛

– اعلام واژه‌های پیشنهادی گروه واژه‌گزینی برای درج در گزارش فرهنگستان؛

– تدوین و آماده‌سازی دفتر چهارم فرهنگ واژه‌های مصوب؛

– پاسخ‌گویی به مؤسسات و افراد درباره واژه‌واژه‌گزینی و مسائل مرتبط با فعالیت‌های گروه؛

– پاسخ‌گویی به تلفن‌ها و پیام‌نگارهای علاقه‌مندان در مورد واژه‌ها؛

– وارد کردن واژه‌های مصوب در وب‌گاه فرهنگستان؛

– پیاده کردن و حروف‌نگاری نوار مربوط به جلسات شورای واژه‌گزینی در سال ۸۵، برای حفظ اسناد و مدارک مربوط به شورای واژه‌گزینی و تصویب واژه‌ها؛

– همکاری با مؤسسات و اظهارنظر درباره نام‌های پیشنهادی (مربوط به قانون ممنوعیت به‌کارگیری اسامی، عناوین و اصطلاحات بیگانه)؛

– همکاری با مؤسسه استاندارد در تدوین استانداردهای ملی و شرکت نماینده گروه در جلسات آنها.

گروه واژه‌گزینی

گروه فرهنگ‌نویسی

تکمیل پیکره واحدهای واژگانی در رایانه مهم‌ترین فعالیت گروه فرهنگ‌نویسی در سال

فارسی به فارسی، انگلیسی، آلمانی، فرانسه، ایتالیایی، اسپانیایی به فارسی و برعکس. اجرای این طرح در ۱۳۷۲ در فرهنگستان زبان و ادب فارسی زیر نظر دکتر حسن حبیبی آغاز شد و مهندس بیژن قاسمی اجرای آن را برعهده دارد.

گنج‌واژه که از طرح‌های گروه واژه‌گزینی محسوب می‌شود، مشتمل است بر واژه‌ها و معانی ۳۷۵ فرهنگ و واژه‌نامه در رشته‌های گوناگون علوم، از جمله علوم انسانی، علوم پایه، پزشکی، کشاورزی، فنی و مهندسی و جز آنها. حجم این پیکره تاکنون به حدود ۶ میلیون واژه رسیده است. این پیکره که افزون بر فرهنگ‌ها، بیش از ۳۰۰۰ واژه‌نامه مندرج در پایان کتاب‌های مختلف در زمینه‌های یادشده را نیز دربردارد، هم‌اکنون با همکاری گروه فرهنگ‌نویسی در حال تکمیل است.

۲. **دُرُج ۳.** لوح فشرده شرکت مهرارقام رایانه. نگارش جدید این برنامه، حاوی ۱۷۸ اثر منظوم و مستشرق فارسی از ۱۰۱ شاعر و نویسنده از قدیمی‌ترین نوشته‌ها تا روزگار حاضر است. این لوح فشرده، به لحاظ حجم داده‌ها و تنوع کاربردها برای کاربر، نخستین و بهترین لوح فشرده برای انواع تحقیقات مربوط به زبان و ادب فارسی بوده است.

۳. **پایگاه داده‌های زبان فارسی.** طرح این پایگاه به سرپرستی دکتر مصطفی عاصی در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی اجرا شده و در وب‌گاه این سازمان در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفته است. پایگاه داده‌های زبان فارسی به منظور ایجاد مجموعه‌ای بزرگ از پیکره‌های گوناگون زبان فارسی امروز طراحی شده است و، در آن، متن‌های برگزیده ادبی، علمی، هنری، سیاسی و مانند آنها از

۱۳۸۵ برای پیشبرد اجرای طرح «فرهنگ جامع زبان فارسی» تکمیل پیکره واحدهای واژگانی در رایانه بود. این پیکره اکنون به لحاظ شمار متون منظوم و منثور و تنوع موضوعات آن به حدی رسیده است که می‌توان براساس آن مرحله تعریف‌نگاری و تألیف فرهنگ را آغاز کرد. با این همه هیچ‌گاه تکمیل پیکره رایانه‌ای متوقف نخواهد شد و در سال‌های آینده همچنان واحدهای واژگانی متون دیگر وارد پیکره خواهند شد. تا پایان سال ۱۳۸۵ از مجموع حدوداً ۸۵۰ عنوان (۱۱۷۰ جلد) متون کهن و معاصر زبان فارسی، ۸۰۷ عنوان (۹۹۰ جلد) خوانده شده که از آن میان واحدهای واژگانی ۹۳۴ مجلد وارد رایانه شده و پیکره رایانه‌ای شامل ۶,۲۴۶,۸۵۴ رکورد فراهم شده است.

در شماره ۲۹ نامه فرهنگستان درباره ویژگی‌ها و انواع متون‌گزینش شده و ضوابط‌گزینش واحدهای واژگانی متون قدیم و جدید سخن گفته شد. در اینجا شایسته است این نکته اضافه شود که، افزون بر این پیکره رایانه‌ای، در آینده، مؤلفان فرهنگ جامع، به‌ویژه برای شواهد واحدهای واژگانی معاصر که از رواج آنها در زبان فارسی زمانی نمی‌گذرد، از منبع غنی وب‌گاه‌های اینترنتی استفاده خواهند کرد. آنان می‌توانند در وب‌گاه گوگل، با تغییر زبان جستجو از انگلیسی به فارسی، انبوهی از شواهد واحد واژگانی دلخواه خود را مطالعه و احیاناً معانی متعدد آنها را طبقه‌بندی کنند. مؤلفان فرهنگ جامع زبان فارسی، به جز پیکره عظیم رایانه‌ای متون و وب‌گاه‌های اینترنتی، از پیکره‌های زیر نیز استفاده می‌کنند:

۱. **گنج‌واژه:** نام پیکره رایانه‌ای است از فرهنگ‌های

گونه‌های نوشتاری و گفتارهای فارسی وجود دارد. افزون بر پیکره‌های مذکور در بالا، طی سال‌های اخیر دو پیکره رایانه‌ای دیگر نیز فراهم شده است؛ اما متأسفانه پژوهشگران گروه فرهنگ‌نویسی به آنها دسترسی ندارند. این دو پیکره عبارت‌اند از:

● **پیکره زبان فارسی انتشارات آگاه.** این پیکره در سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۷۸ در مؤسسه انتشارات آگاه و در چارچوب طرح فرهنگ فارسی به سرپرستی دکتر محمدرضا باطنی تهیه شد. این پیکره حجمی بیش از ۲۰ میلیون واژه دارد و در تهیه آن سعی شده است تا، با نگاهی مبتنی بر سبک‌شناسی و جامعه‌شناسی زبان، گونه‌های کاربردی گوناگون زبان فارسی امروز، هر یک به نسبت وزنی که در جامعه زبانی دارند، وارد پیکره شوند. متأسفانه تألیف این فرهنگ در همان مراحل ابتدایی کار متوقف ماند، ولی پیکره مبنای کار این فرهنگ تجربه‌ای نو در پیکره داده‌های زبان فارسی محسوب می‌شود.

● **طرح پایگاه متون زبان و ادب فارسی.** این طرح به سرپرستی دکتر مصطفی موسوی در ۱۳۸۰ در شورای گسترش زبان فارسی به تصویب رسید و اجرای آن در سال بعد آغاز شد. بنا بر این طرح مصوب، قرار شد همه کتاب‌های چاپ‌شده به زبان فارسی - در هر زمینه و موضوعی - که تاریخ تألیف آنها پیش از ۱۳۰۰ هجری شمسی باشد در این پایگاه وارد شود. برنامه نرم‌افزاری این پایگاه تهیه و آزمایش شد و مرحله اول ورود اطلاعات شامل متون قرن چهارم تا نیمه قرن پنجم هجری قمری (۴۵ متن) به پایان رسید. ولی در سال ۱۳۸۲ اجرای این طرح نیز متوقف ماند.

تدوین شیوه‌نامه فرهنگ‌نگاری

این شیوه‌نامه، که در آینده مبنای کار تعریف‌نگاران قرار خواهد گرفت، در سال ۱۳۸۴ طی حدود یک سال تحقیق فراهم شد و در طول سال ۱۳۸۵ در جلسات متعدد به ریاست مدیر گروه فرهنگ‌نویسی به بحث گذاشته شد. این شیوه‌نامه اکنون مرحله نهائی تدوین خود را سپری می‌کند و به‌زودی در اختیار پژوهشگران قرار خواهد گرفت.

مجله فرهنگ‌نویسی: ویژه‌نامه نامه فرهنگستان

گروه فرهنگ‌نویسی در نظر دارد سالی یک شماره ویژه‌نامه‌ای با عنوان فرهنگ‌نویسی به دبیری دکتر علی‌اشرف صادقی منتشر کند. شماره یکم این مجله زیر چاپ است و به‌زودی منتشر می‌شود. مطالب شماره دوم نیز فراهم شده و در مرحله ویرایش علمی است.

فعالیت‌های بخش پیشه و صنعت

در پی تشکیل «بخش پیشه و صنعت» و تهیه و ارائه «طرح تفصیلی پژوهش و گردآوری واژه‌های پیشه و صنعت»، فهرست موضوعی مشاغل، فرم راهنمای کلی پژوهش موضوعی و مشخصات مطلعان پیشه و صنعت در سال ۱۳۸۴ به تأیید مدیر گروه رسید. فعالیت‌های پژوهشی بخش در زمینه مطالعات اسنادی و میدانی در سال ۱۳۸۵ به شرح زیر انجام گرفت:

- تهیه اسناد، کتاب‌ها، مقالات، پایان‌نامه‌ها و استانداردهای مربوط به حوزه کار بخش و تفکیک موضوع‌های آنها براساس فهرست موضوعی مشاغل تهیه شده در بخش؛
- مدخل‌گزینی واژه‌های مربوط به پیشه‌ها و

۲- تعریف‌نگاری واحدهای واژگانی. به‌زودی با

جذب پژوهشگران جدید، که در آزمون کتبی و مصاحبه پذیرفته شده و نزدیک به سه ماه دوره آموزش تعریف‌نگاری را پشت سر گذاشته‌اند، مهم‌ترین مرحله تألیف فرهنگ جامع زبان فارسی، یعنی تعریف‌نگاری آغاز خواهد شد و امید است طی دو تا سه سال آینده جلد یکم فرهنگ منتشر شود. اکنون جزوهای شامل تعریف‌نگاری برخی واحدهای واژگانی نمونه در حال تدوین است تا به‌زودی به شورای فرهنگستان ارائه گردد. قرار است این جزوه به عنوان نمونه‌ای از کل فرهنگ بررسی و درباره اسلوب و شیوه‌های تدوین فرهنگ از اعضای محترم شورا نظرخواهی شود. در همین جلسه، پیکره رایانه‌ای گروه نیز برای نظرخواهی به نمایش گذاشته خواهد شد.

۳- تشکیل بخش‌های گروه فرهنگ‌نویسی برای آغاز به کار مرحله تعریف‌نگاری. این بخش‌ها به شرح زیرند: واژه‌های عمومی، واژه‌های کهن، پیشه و صنعت، علوم و فنون، علوم انسانی، هنر و ریشه‌شناسی. از آن میان، بخش‌های «پیشه و صنعت» و «علوم و فنون» تشکیل شده و تعریف‌نگاری واحدهای واژگانی مربوط به این بخش‌ها آغاز شده است.

۴- تشکیل بخش پژوهش‌های لغوی. در این بخش، قرار است نخست همه کتاب‌ها و مقاله‌ها و رساله‌هایی که در آنها درباره لغات فارسی تحقیق و اظهارنظر شده گردآوری شود؛ سپس پژوهشگران گروه این آثار را می‌خوانند و مطالب و نظرهای مربوط به لغات فارسی را ذیل هر لغت وارد پیکره می‌کنند. بدین‌سان، هنگامی که تعریف‌نگار ما، بر اساس شواهد متون، آن لغت را تعریف می‌کند

صنایع از اسناد معتبر مذکور؛

– شناسایی صاحبان حرفه‌ها و مراکز و سازمان‌های صنفی و پژوهشی و بازدید از کارگاه‌ها، کارخانه‌ها و نمایشگاه‌های تخصصی آنها و تلاش در جذب همکاری آنان در جمع‌آوری و تعریف واژه‌های مربوط به حرفه و صنعت آنان.

– گردآوری واژه‌ها، تعریف‌نگاری و ویرایش اولیه مدخل‌های مربوط به پیشه‌های خیاطی، گل‌دوزی، انواع پارچه، چای، چای‌کاری، قهوه‌خانه، برنج، برنج‌کاری، ماهی‌گیری، توریابی، حصیربافی، چادرشب‌بافی، صاف‌کاری، گلگیرسازی، نان‌پزی، آهن‌سازی، حلبی‌سازی، دریاچه‌سازی، شیشه‌گری، شیشه‌بری، چراغ و سماورسازی، کیف‌دوزی، درودگردی و ساعت‌سازی.

همچنین، در سال ۱۳۸۶، کار جمع‌آوری و تکمیل و تعریف واژه‌های تخصصی پیشه‌ها و صنایع با استفاده از منابع مکتوب و شفاهی ادامه یافته است.

تکمیل کتابخانه

گروه فرهنگ‌نویسی از مدت‌ها پیش کوشیده است کتابخانه‌ای تخصصی از همه فرهنگ‌ها و دانش‌نامه‌های فارسی و نیز امهات متون فارسی فراهم کند. در طول سال ۱۳۸۵، تکمیل این کتابخانه همچنان پی گرفته شد تا آنجا که اکنون پژوهشگران گروه فرهنگ‌نویسی برای منابع مورد استفاده خود تا حدی خودکفا شده‌اند.

برنامه‌های آینده

۱- تکمیل پیکره رایانه‌ای متون فارسی.

مقالاتی است از حسن هاشمی میناآباد، از همکاران گروه فرهنگ‌نویسی، که طی سال‌های اخیر در مجله‌ها و مجموعه‌های متعدّد به چاپ رسیده است.

ابوالفضل خطیبی (معاون گروه)

گروه دستور زبان فارسی

– تألیف و تدوین فرهنگ املاتی خطّ فارسی؛
– بررسی «فرهنگ موضوعی دستور خطّ فارسی» (تألیف مرتضی قاسمی) و انطباق آن با اصول مندرج در «دستور خطّ فرهنگستان»؛
– معرفی کتاب پژوهش‌های زبان‌شناختی فارسی، تألیف دکتر محمد دبیرمقدم (شماره ۳۲ نامه فرهنگستان)؛
– معرفی مقاله‌ای با عنوان «ساختواژه‌شناختی» تألیف حسین صافی پیرلوحه (شماره ۳۲ نامه فرهنگستان)؛
– پاسخ به نامه آقای مهندس میرسلیم به دستور ریاست فرهنگستان در خصوص دو پرسش مطرح‌شده در زمینه دستور خطّ فارسی (مصوّب فرهنگستان زبان و ادب فارسی)؛
– پیگیری طرح تهیه نرم‌افزاری برای وارد کردن «دستور خطّ فارسی» در رایانه که متولّی آن وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است؛
– ترجمه خلاصه مقالات نامه انجمن (شماره ۲۱) از فارسی به انگلیسی؛
– انتشار شماره دوم ویژه‌نامه دستور حاوی ده مقاله و دو معرفی کتاب؛
– شرکت در جلسات گروه ویژه‌گزینی

مطلب و نظر آن محقق را نیز درباره لغت مذکور می‌خواند و مورد توجه قرار می‌دهد.

۵- تهیه کتابخانه دیجیتال از متون کتابخوانی شده. از آنجا که در آینده پژوهشگران تعریف‌نگار همواره با لغات و ترکیبات و شواهد متون سروکار خواهند داشت و مراجعه به یکایک این متون به شیوه سنتی وقت‌گیر خواهد بود، گروه فرهنگ‌نویسی بر آن است که همه صفحات متون کتابخوانی شده (حدود ۸۵۰ متن) را اسکن کند و فایل‌های pdf آنها را در اختیار تعریف‌نگاران قرار دهد تا آنان با سهولت بیشتری به متون دسترسی یابند.

۶- تدوین فرهنگ پهلوی براساس برگه‌های بازمانده از زنده‌یاد دکتر احمد تفضلی. دکتر تفضلی، طی سال‌ها از عمر پربار خود، بسیاری از متون پهلوی را خوانده و واژه‌ها و معانی و ارجاعات آنها را برگه‌نویسی کرده بود. پس از درگذشت او، خانواده‌اش این برگه‌ها را که شمار آنها به حدود ۲۰ هزار می‌رسد به دکتر زاله آموزگار و دکتر علی‌اشرف صادقی سپردند و قرار است این برگه‌ها در گروه فرهنگ‌نویسی، زیر نظر این استادان، حروف‌نگاری و مدوّن و از سوی نشر آثار فرهنگستان منتشر گردد.

۷- انتشار دو مجموعه مقاله در زمینه فرهنگ‌نویسی. گروه فرهنگ‌نویسی، افزون بر مجله تخصصی فرهنگ‌نویسی، دو مجموعه مقاله در دست انتشار دارد. یکی با عنوان فرهنگ‌نویسی: مباحث نظری و کاربردی که مشتمل است بر ترجمه فارسی مقالاتی از متخصصان اروپایی و آمریکایی چون لادیسلاو زگوستا، ر. ک. هارتمن، ف. ج. هاوسمان؛ دوم با عنوان فرهنگ‌نگاری که مجموعه

برای نویسندگان و جریان‌های ادبی و نشریات داستانی پرونده‌های علمی و فایل‌های رایانه‌ای تشکیل شده است. در سال ۱۳۸۵، ۱۱۰ پرونده علمی با بیش از ۱۵۰۰ مقاله و ۴۰ فایل رایانه‌ای تشکیل شده است.

— از مشکلات اجرایی طرح می‌توان به کمبود پژوهشگران حرفه‌ای در زمینه ادبیات داستانی و نایاب بودن شماری از آثار داستانی مقطع زمانی اجرای طرح اشاره کرد. برای جذب و آموزش پژوهشگران مستعد و تهیه و آرشیو آثار داستانی کمیاب اقداماتی صورت گرفته است.

شعر معاصر

از پاییز ۱۳۸۴، در حوزه شعر معاصر، به تشکیل پرونده‌های پژوهشی اقدام شده است. تا این تاریخ، برای ۶۱ شاعر معاصر پرونده‌های پژوهشی، شامل مقالات علمی نشریات معتبر کشور، تشکیل شده است. مجموعاً ۹۰۰ مقاله در این پرونده‌ها جمع‌آوری و فهرست‌نویسی شده است. جز این، تعداد ۵۲۰ مقاله در موضوعات کلی شعر معاصر نیز گردآوری شده که فهرست‌نویسی آن انجام خواهد شد.

برگزاری نشست‌های ادب معاصر

در سال ۱۳۸۵، چهار نشست با شرکت سخنرانان منتخب به شرح زیر برگزار شده است:

دکتر قیصر امین‌پور، «درآمدی بر زیبایی‌شناسی هنر سنتی و نو»، بهار ۱۳۸۵؛
دکتر علی‌محمد حق‌شناس، «یاکوبسن، وجودی حاضر و غایب در زبان و ادبیات»، تابستان ۱۳۸۵؛

زبان‌شناسی و آماده‌سازی برگه ۱۸۳ مدخل که در سه نوبت تعداد ۹۵ مدخل آن در شورای فرهنگستان به تصویب رسید.

زهرا زندی مقدم
(عضو هیئت علمی گروه دستور)

گروه ادبیات معاصر

طرح تطوّر مضامین داستانی

— پژوهشگران گروه ادبیات معاصر، در سال ۱۳۸۵، درباره ۲۰ اثر دیگر مربوط به مرحله اول طرح تطوّر مضامین داستانی (اواخر دوره قاجار تا ۱۳۲۰) و ۱۶۰ اثر مربوط به مرحله دوم طرح تطوّر مضامین داستانی (از ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷) براساس شیوه‌نامه، تحقیق کرده‌اند. بدین‌سان، از آغاز تأسیس گروه تاکنون ۲۸۰ اثر بررسی و مضامین آنها استخراج شده است.

— مضامین آثار داستانی تا سال ۱۳۱۰ تحلیل، طبقه‌بندی و پردازش رایانه‌ای شده‌اند.

— تلخیص و بازنویسی گزارش‌های پژوهشی پژوهشگران مربوط به آثار داستانی از اواخر دوره قاجار تا ۱۳۰۰ انجام شده است. با ادامه این فعالیت، در سال ۱۳۸۶ مجموعه‌ای مدوّن در معرفی آثار داستانی تا ۱۳۲۰ فراهم می‌آید.

— گروه تألیف طرح تطوّر مضامین داستانی فعالیت خود را در سال ۱۳۸۵ آغاز کرده است. پیش‌بینی می‌شود تا اواخر سال ۱۳۸۶ جلد اول این اثر (تحلیل آثار داستانی از اواخر دوره قاجار تا شهریور ۱۳۲۰) آماده انتشار شود.

— از زمان شروع طرح تطوّر مضامین داستانی،

و تکمیل، در صورت تصویب، به شورای فرهنگستان زبان و ادب فارسی عرضه خواهد شد. محمد رضا علی بخشی (مدیر اجرایی گروه)

هوشنگ مرادی کرمانی، «چرا و چگونه می‌نویسم»، پاییز ۱۳۸۵؛ دکتر علی خزاعی فر، «فرهنگستان و ترجمه»، زمستان ۱۳۸۵.

بدین سان، مجموعاً ۷ نشست از آغاز تأسیس گروه ادبیات معاصر تاکنون تشکیل شده است.

گروه ادبیات تطبیقی

آماده‌سازی کتاب تأثیر ادبیات فارسی بر ادبیات

انگلیسی تألیف دکتر حسن جوادی

این کتاب به تأثیر ادبیات ایران در ادبیات انگلیسی تا قرن نوزدهم می‌پردازد و عمدتاً به سه شاعر بزرگ ایرانی، فرودسی و سعدی و حافظ، توجه دارد. متن اصلی آن به زبان انگلیسی در امریکا چاپ شده و نویسنده آن را به فارسی برگردانده است.

ادامه اجرای طرح در ستامه ادبیات تطبیقی، شامل - گزینش مقالات برای بخش تاریخچه و دیدگاه‌های ادبیات تطبیقی.

مقالات این بخش به زبان‌های انگلیسی و فرانسه و عربی در مجلات و سایت‌های معتبر بین‌المللی آمده و دیدگاه‌های جدید و رویکردهای نوین را در زمینه ادبیات تطبیقی نشان می‌دهد. - نمونه‌های ادبیات در پژوهش‌های ایرانی و ایران‌شناسان.

در این بخش، آثاری انتخاب شده است که پیش‌تر به زبان فارسی و به صورت کتاب و مقاله در نشریات ایرانی و غیر ایرانی به چاپ رسیده است و سابقه پژوهش‌های تطبیقی را نزد ایرانیان و ایران‌شناسان نشان می‌دهد. این بخش از آنرو حائز اهمیت است که دیدگاه‌های پژوهشگرانی را که به مطالعات تطبیقی توجه داشته‌اند برای علاقه‌مندان روشن می‌کند.

فعالیت‌های دیگر

- با همکاری روابط بین‌الملل فرهنگستان زبان و ادب فارسی، برای شناسایی نویسندگان و شاعران فارسی‌گوی افغانی و تاجیکی و محققان صاحب‌نظر در ادبیات معاصر ایران در افغانستان و تاجیکستان اقدام شده است.

- بیش از ۲۰۰ رکورد از مقالات درباره ادبیات معاصر ایران به زبان‌های انگلیسی، فرانسه، آلمانی و روسی و ترجمه چکیده شماری از آنها ایجاد شده است.

- گروه ادبیات معاصر در معرفی منابع و آثار در حوزه ادب معاصر با کتابخانه فرهنگستان زبان و ادب فارسی همکاری داشته است.

- گروه ادبیات معاصر به سفارش مقاله در زمینه ادب معاصر برای انتشار در نامه فرهنگستان نیز پرداخته است.

طرح بررسی شیوه‌های تاریخ ادبیات‌نگاری

در سال ۱۳۸۵، طرح «بررسی شیوه‌های اختیارشده در تاریخ ادبیات‌نویسی به منظور گزینش شیوه مناسب برای نگارش تاریخ ادبیات زبان فارسی» تهیه شد، که نسخه‌ای از آن به ریاست محترم فرهنگستان تقدیم گردید. این طرح، پس از بررسی آن در شورای گروه ادبیات معاصر و اصلاح

فارسی باستان» طی سال ۱۳۸۵ کارهای زیر را انجام داده است:

– تشکیل پیکره اصلی واژه‌نامه (حدود ۵۵۰ مدخل)، تکمیل آن با استفاده از منابع موجود و ورود هم‌زمان اطلاعات به رایانه (کار تکمیل مداخل و افزودن اطلاعات تا پایان طرح ادامه دارد)؛

– ویرایش علمی حدود ۱۵۰ صفحه از متن واژه‌نامه؛

– ترجمه و تلخیص ۳۶ مقاله از دایرةالمعارف ایرانیکا؛

– ترجمه و تلخیص ۵ کتاب انگلیسی و آلمانی به فارسی (حدود ۸۳۰ صفحه)؛

– تهیه فهرست رایانه‌ای از مقالات گردآوری شده (۱۴۱ مقاله انگلیسی، ۲۸ مقاله فرانسه، ۱۰۶ مقاله آلمانی)؛

– اتمام کار تهیه فهرست میخی واژه‌های فارسی باستان.

جمیله حسن‌زاده (معاون گروه)

گروه‌گوش‌های ایرانی

فعالیت گروه در سال ۱۳۸۵ به شرح زیر بوده است:

– تهیه گنجینه‌گوش‌شناسی فارس، دفتر سوم (چاپ شده): بلیانی، بیژر کانی، حیاتی (دولت‌آبادی دژگاه)، دادینجانی، لردارنگانی، درونکی - مهبودی، دژگاهی - گوری (گبری)، کُرش، گرونی؛

– تهیه گنجینه‌گوش‌شناسی فارس، دفتر چهارم (در مرحله آماده‌سازی برای چاپ): آسیری، اهلی، تنگ‌کیشی، خنجی، زین‌العابدی / گراشی،

ادامه جستجو در کتاب‌شناسی ادبیات تطبیقی

کتاب‌شناسی‌هایی که در اروپا و آمریکا در زمینه ادبیات تطبیقی تهیه می‌شود عمدتاً توجهی به آثار فارسی و عربی ندارند. شاید در این مورد مسئله خط‌اهمیت اصلی دارد. از آنجا که خط فارسی به الفبای جداگانه و از راست به چپ نوشته می‌شود و درست برعکس خط‌های لاتینی است و باید بخش جداگانه‌ای برای آن در نظر گرفت، به این بخش پرداخته می‌شود. لذا، در این کتاب‌شناسی، برای رفع نقایص آن کتاب‌شناسی‌ها، به آثار فارسی و عربی اهمیت ویژه‌ای داده‌ایم. در این زمینه اقداماتی به شرح زیر شده است:

– بررسی و انتخاب ۱۰۰۰ مقاله فارسی از مجلات فارسی و سایت‌های اینترنتی؛
– وارد کردن اطلاعات ۷۰۰ عنوان مقاله و کتاب به کامپیوتر.

جستجوی اینترنتی درباره آثار جدید در حوزه ادبیات تطبیقی ترکی و عربی و زمینه‌های مشترک این تحقیقات با ادب فارسی

در این زمینه، عمدتاً در پی آثاری بوده‌ایم که از طریق جستجوی اینترنتی و کتابخانه‌ای بتوانیم مشخصات آن را به دست بیاوریم و، پس از آن، اصل کتاب‌ها و مقالات را تهیه کنیم تا در آرشیو گروه نگهداری شود.

محمد قاسم‌زاده
(عضو هیئت علمی گروه ادبیات تطبیقی)

گروه زبان‌های ایرانی

گروه زبان‌های ایرانی، در اجرای طرح «واژه‌نامه

شارده‌ای / زاخرویه‌ای، شورآبادی، قلاتی (اوز)، کاریانی؛
– تکمیل جلد اول طرح «اطلس گویش‌شناختی استان قزوین»؛
– اجرای طرح تدوین کتاب‌شناسی گویش‌های ایرانی (بخش لاتین، با استفاده از مجلات *Abstracta Iranica*)؛
– ارائه طرح نمونه گردآوری گویش‌های زبان فارسی (دفتر گویش لکی).
علی مصریان (کارشناس امور پژوهشی)

وارد شده، امکان ویرایش اطلاعات، امکان جستجو براساس واژه‌گویی، معنی و آوانگاری – را به دست می‌دهد.
دست‌آورد طرح ورود اطلاعات ۱۰۱ کتاب گویشی است که در بردارنده حدود ۳۷۰،۰۰۰ داده از نزدیک به پنجاه گویش است.
لیلا عسکری (مجری طرح)

گروه نشر آثار

گروه نشر آثار در سال ۱۳۸۵ فعالیت‌هایی به شرح زیر داشته است:

چاپ و انتشار
– واژه نامه گویش قاین، تألیف رضا زمردیان؛
– دستور خط فارسی، مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی؛
– فرهنگ املائی خط فارسی، تألیف دکتر علی‌اشرف صادقی و زهرا زندی مقدم؛
– دگرسانی‌ها در غزل‌های حافظ، تألیف دکتر سلیم نیساری؛
– گنجینه گویش‌شناسی فارس (دفتر سوم)، تألیف عبدالنبی سلامی؛
گذشته از آثار مذکور، گروه نشر آثار ۱۷ عنوان کتاب در دست آماده‌سازی و تدوین برای چاپ دارد.
شیدا قدوسی (پژوهشگر)

گروه دانشنامه زبان و ادب فارسی

فعالیت‌های گروه دانشنامه زبان و ادب فارسی در سال ۱۳۸۵ به شرح زیر بوده است:

طرح «فرهنگ مشترک گویش‌های ایرانی»

مرحله اول طرح «فرهنگ مشترک گویش‌های ایرانی» از اردیبهشت ۱۳۸۵ آغاز شد و در بهمن ۱۳۸۵ به پایان رسید.

روند اجرای طرح به شرح زیر بود: تهیه الگوی نسبتاً کامل از چگونگی اجرای طرح تا، پیش از اجرای آن، جزئیات تا حد امکان روشن و از دشواری‌های آن کاسته شود؛ طراحی و پیاده‌سازی پایگاه اطلاعاتی؛ گردآوری کتاب‌های گویشی از کتابخانه‌های گوناگون؛ طراحی قلم جدیدی به نام گویش (با استفاده از این قلم می‌توان نشانه‌های استاندارد و غیر استاندارد تعریف‌نشده و مورد نیاز برای ورود اطلاعات کتاب‌های گویشی را تا مرحله چاپ پشتیبانی کرد)؛ آموزش ۱۳ کارور برای وارد کردن اطلاعات؛ تعیین گونه و گویش کتاب؛ تهیه شیوه‌نامه. در حال حاضر، این پایگاه اطلاعاتی امکان گزارش‌گیری‌های متعدد – گزارش داده‌ها، کتاب‌شناسی کتاب‌هایی که اطلاعات آنها

میر جلال‌الدین کزازی، فتح‌الله مجتبائی، محمدعلی موحد، سلیم نیساری و محمدجعفر یاحقی.

مندرجات این جلد در دست چاپ است. جلد نخست دانشنامه در دی ماه سال ۱۳۸۴ انتشار یافت.

جعفر شجاع کیهانی (معاون گروه)

گروه دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه قاره

فعالیت‌های گروه دانشنامه در سال ۱۳۸۵ به دو بخش فعالیت‌های اجرایی و فعالیت‌های علمی تقسیم می‌شود.

برطبق نظر ریاست محترم فرهنگستان، برای ایجاد هماهنگی بیشتر در اجرای طرح دانشنامه تشکیلات اجرایی برای دانشنامه شبه قاره ایجاد و برای تنظیم روند اجرایی کار دانشنامه در شبه قاره و تشکیل مراکز پشتیبانی هند و پاکستان ۱۹ جلسه برگزار شد و آیین‌نامه شورای اجرایی پشتیبانان به آنان ابلاغ گردید.

در زمینه فعالیت‌های علمی، چهار گروه علمی زبان و ادبیات فارسی؛ علوم؛ تاریخ و جغرافیا؛ فرهنگ و تمدن تشکیل و کلیه مدخل‌های دانشنامه بر پایه این چهار گروه و در شش جلد تنظیم و با برنامه زمان‌بندی برای تألیف مقالات به هند و پاکستان ارسال شد.

در مورد مندرجات جلد دوم دانشنامه، ابتدا حرف‌های ب، پ، ت، ث، ج در نظر گرفته شده بود که قرار شد مدخل‌های حرف چ نیز در همین

به منظور شناسائی مؤلفان تازه و جلب همکاری آنان در تألیف مقاله برای دانشنامه، با حضور صاحب‌نظران جلساتی تشکیل شد. ۱۳۰ مقاله جدید سفارش داده شد (برخی مقالات در سال ۸۴ سفارش داده شده بود) و ۱۹۸ مقاله دریافت شد.

۱۸۳ پرونده علمی با ۳۷۲۲ منبع تشکیل یافت. منابع مهم و مورد نیاز پژوهشگران گروه خریداری و گنجینه گروه از این حیث کامل‌تر شد.

۲۵۰ مقاله از مقالات موجود و دریافتی ویرایش و شماری از آنها بازنگاری شد.

۵۱۲ صفحه دو ستونی دانشنامه (هر صفحه در حدود ۹۰۰ کلمه) حروف‌نگاری و نمونه‌خوانی شد.

اطلاعات مربوط به گردش کار اعم از سفارش و وصول و ویرایش و حروف‌نگاری مقالات در دفتر مدخل‌ها ثبت شد.

حاصل فعالیت‌های گروه دانشنامه در سال ۸۵ و نیمه نخست سال ۸۶ آماده‌سازی جلد دوم دانشنامه بود که در ۷۸۴ صفحه شامل ۴۰۰ مدخل از «برندق خجندی - حیرتی تونی» است. بلندترین مقاله‌های این جلد «حافظ» در ۳۰ صفحه و «جلال‌الدین بلخی» در ۲۰ صفحه است.

در فراهم آمدن مقالات جلد دوم ۱۵۳ تن با گروه دانشنامه همکاری داشته‌اند که بسیاری از آنان از چهره‌های آشنا و طراز اول در حوزه زبان و ادب فارسی‌اند. از آن جمله‌اند: هوشنگ اعلم، ایرج افشار، تقی پورنامداریان، جلال خالقی مطلق، بهاء‌الدین خرّمشاهی، بهمن سرکاراتی، احمد سمیعی (گیلانی)، علی‌اشرف صادقی،

فرهنگستان، محققان و استادان دانشگاه‌های آزاد اسلامی (واحدهای اسلام‌شهر و ایذه)، بوعلی‌سینای همدان، تبریز، تهران، زنجان، علامه طباطبائی، کردستان، گیلان، مشهد؛ پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دایرة‌المعارف بزرگ اسلامی؛ مرکز نشر دانشگاهی و نیز دانشگاه هوفشتر (امریکا) در این دوره با مجله همکاری قلمی داشتند.

پنج ضمیمه و دو ویژه‌نامه نامه فرهنگستان به شرح زیر منتشر شد:

نسخه‌های خطی فارسی موجود در کتابخانه دانشگاه علوم و زبان‌های خارجی کیوتو (ژاپن)، تألیف محمدرضا نصیری، ضمیمه شماره ۲۳، تیر ۱۳۸۵، ۳۷ صفحه؛

طرز عنصری (ویژگی‌های زبانی و سبکی اشعار عنصری)، تألیف محمد غلامرضایی، ضمیمه شماره ۲۴، ۱۳۸۵، ۸۳ صفحه؛

بحثی در سیاست علمی کشور و جایگاه فرهنگستان‌ها، تألیف حسن حبیبی، ضمیمه شماره ۲۵، ۱۳۸۵، ۱۰۱ صفحه؛

مناظره شمشیر و قلم، تألیف شرف‌الدین و صاف، به تصحیح و با مقدمه نصرالله پورجوادی، ضمیمه شماره ۲۶، آذر ۱۳۸۵، ۲۱ صفحه؛

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه فرهنگستان زبان و ادب فارسی، تألیف محمدرضا نصیری، ضمیمه شماره ۲۷، ۱۳۸۵، ۹۱ صفحه + ۱۸ صفحه تصویر؛

ویژه‌نامه دستور، (به دبیری و ویراستاری علمی دکتر محمد دبیرمقدم)، جلد دوم، شماره پیاپی ۲، آبان ۱۳۸۵، ۲۰۴ صفحه؛

ویژه‌نامه گویش‌شناسی (به دبیری و ویراستاری

جلد درج‌گردد. کلیه مقالات این جلد برای ارزیابی به شورای علمی ارسال شد که، پس از بررسی، توصیه‌های اصلاحی اعلام و اعمال گردید.

طی سال ۸۵، ۲۵۴ پرونده علمی تشکیل، ۵۴ مقاله تألیف و بازنگاری و ۶۰۶ مقاله ویرایش همچنین ۹ مقاله از زبان اردو به فارسی ترجمه شد. در همین سال، از جلد دوم دانشنامه ۲۴۷ صفحه نمونه‌خوانی، ۱۴۵ صفحه حروف‌نگاری و ۵۶۳ صفحه ویرایش فنی شد.

طی سال ۸۵، پس از سازمان‌دهی پشتیبانان، ۱۴۷ عنوان مقاله در هند و پاکستان و ۶۲ عنوان مقاله در داخل کشور تألیف شد. علیرضا علاء‌الدینی (معاون گروه)

نامه فرهنگستان

دوره هشتم فصلنامه (شماره‌های پیاپی ۲۹-۳۲)، مجموعاً در ۹۵۳ صفحه شامل ۴ سرمقاله، ۲۴ مقاله، ۹ مقاله نقد و بررسی، ۴ مقاله در تحقیقات ایران‌شناسی، ۶ مقاله از پژوهشگران فرهنگستان، ۴ مقاله و یک ترجمه در بخش گلچینی از دیرینه‌ها، ۶۳ عنوان معرفی کتاب و مقاله (تازه‌های نشر)، ۲۰ فقره خبر علمی و نمایه دوره هشتم منتشر شد.

مقاله‌ها در حوزه‌های موضوعی زیرند:

تحقیقات زبانی، ادب و ادبیات پژوهی، فنون بلاغی، تحلیل متون، فرهنگ مردم، نقد و بررسی آثار ادبی کهن، نقد و بررسی شعر و ادبیات داستانی معاصر، مطالعات نوین فرهنگی.

اعضای پیوسته فرهنگستان، پژوهشگران

سفارش شده گروه‌ها که از نمایشگاه خریداری شده، علاوه بر ساماندهی، به آنها تحویل شده است و این در حالی است که در غالب کتابخانه‌های تخصصی هنوز منابع خریداری شده از نمایشگاه به قفسه‌های کتاب راه نیافته‌اند.

فعالیت‌های بخش نشریات ادواری

نشریات	نشریات	نام مجموعه
فارسی	لاتین	
۱۴۶ شماره	—	مجموعه استاد همائی
۴۶ عنوان، ۷ عنوان، ۳۹۰ شماره ۲۵ شماره	—	مجموعه کتابخانه
۱۲ شماره	—	تهیه فهرست مندرجات تازه‌ها

این بخش، علاوه بر فعالیت‌های مذکور، پاسخگوی جستجوی پژوهشگران از بانک اطلاعات نمایه نیز بوده که حدوداً، طی سال، ۲۰۰۰ عنوان مقاله را شامل می‌شود.

اصلاح پایگاه سرعنوان‌های موضوعی فارسی

یکی از طرح‌های کتابخانه که در مرداد سال ۱۳۸۴ آغاز شد اصلاح پایگاه سرعنوان‌های موضوعی فارسی بود که در سال ۱۳۸۶ به پایان خواهد رسید. اطلاعات این پایگاه حدوداً ۱۴۰۰۰ است که چون کتابخانه ملی هنوز به تهیه لوح فشرده سرعنوان‌های جدید مبادرت نکرده کتابخانه فرهنگستان ناگزیر به اصلاح سرعنوان‌ها همّت گماشته و یکی از معدود کتابخانه‌هایی است که دست به چنین اقدامی زده و سرعنوان‌های اختصاصی خود را تهیه کرده است.

از اجرای این طرح مرحله اعمال تصحیحات در پایگاه کتاب‌های فارسی باقی مانده است که انجام خواهد شد.

علمی دکتر یحیی مدّرسی)، دوره دوم، شماره اول (پیاپی ۴)، اسفند ۱۳۸۴ (انتشار: سال ۱۳۸۵)، ۱۶۵ صفحه.

ثریا پناهی (پژوهشگر)

کتابخانه

در سال ۱۳۸۵ کتابخانه فرهنگستان رکورد ثبت، ساماندهی، آماده‌سازی و ذخیره‌سازی را نه تنها در فرهنگستان بلکه شاید در بین کتابخانه‌های تخصصی کشور شکسته است. طی سال گذشته همکاران کتابخانه موفق شدند مجموعه‌های کتاب‌های اهدائی زنده‌یاد استاد همائی، خریداری شده از نمایشگاه بین‌المللی، خریداری شده از کتاب‌فروشی‌ها، بخشی از کتاب‌های خریداری شده از آقای مرادی، و پاره‌ای از موجودی را ساماندهی کنند. جزئیات فعالیت‌های کتابخانه در این سال به شرح زیر است:

ثبت، سازماندهی، آماده‌سازی و ذخیره‌سازی

نام مجموعه	کتاب‌های فارسی	کتاب‌های لاتین
مجموعه اهدائی استاد همائی	۴۲۷۶	۱۰۴
مجموعه خریداری شده از نمایشگاه	۳۰۲۷	۳۴۳
مجموعه خریداری شده از کتاب‌فروشی‌ها	۷۷۹	۸۹
مجموعه خریداری شده از آقای مرادی	۲۱۰۶	۲۵۷
و موجودی کتابخانه		
جمع	۱۰۱۸۸ جلد ۷۹۳ جلد	

بدین قرار در سال ۱۳۸۵، هر ماه حدود ۱۰۰۰ جلد کتاب ساماندهی شده است. ضمناً کتاب‌های

فعالیت میز امانت

یکی از پر مشغله‌ترین فعالیت‌های میز امانت در هر سال تحویل کتاب‌های سفارش شده گروه‌ها پس از خریداری و آماده‌سازی است که به مجموعه امانت هر گروه وارد می‌شود. این امر نیازمند صرف وقت و نیروی زیادی می‌شود. آمار کتاب‌های تحویل شده در سال ۱۳۸۵ به هر گروه به شرح زیر بوده است.

نام گروه	تعداد کتاب‌های
یا طرح	ارسالی
ادبیات تطبیقی	۱۲۰
ادبیات معاصر	۲۰۲۰
دانشنامه زبان و ادب فارسی	۶۷۰
دانشنامه شبه قاره	۶۰
دستور	۵۶
زبان‌های ایرانی	۳۵
فرهنگ مشترک گویش‌های ایرانی	۲۵۰
فرهنگ‌نویسی	۷۵۰
گنج‌واژه	۳۰
گویش‌های ایرانی	۷۲
نشر آثار	۲
واژه‌گزینی	۴۲۰
جمع	۴۴۸۵

در حاشیه این فعالیت‌ها، کتابخانه چهار کارورز از گروه‌های آموزشی پذیرفته که به صورت پروژه‌ای با کتابخانه همکاری کرده و آموزش دیده‌اند.

خدمات جنبی دیگر از جمله معرفی کتابخانه به چهار گروه بازدیدکننده از مناطق آموزش و پرورش را شامل شده است.

کتابخانه به مدت دو هفته نمایشگاه کتاب‌های خریداری شده از نمایشگاه بین‌المللی کتاب را برای

بازدید اعضای فرهنگستان برگزار کرد که جناب آقای دکتر حبیبی ریاست محترم فرهنگستان و عده‌ای از اعضای پیوسته شورای فرهنگستان و گروه‌ها در زمره بازدیدکنندگان بودند.

پنج نفر از همکاران در آموزش کتابداری پیشرفته و مقدماتی در سازمان مدیریت دولتی شرکت کرده‌اند که امید است این آموزش در آینده نیز تداوم داشته باشد.

ناهید بنی اقبال (رئیس کتابخانه)

روابط بین الملل

فعالیت روابط بین‌الملل در سال ۱۳۸۵ به شرح زیر بوده است:

گزارش‌ها

– گزارش گردآوری اطلاعات مربوط به متخصصان غیر ایرانی زبان و ادب فارسی در خارج از کشور.

– گزارش ملاقات‌های رئیس محترم فرهنگستان زبان و ادب فارسی با استادان و مقامات خارجی.

– گزارش جلسه سخنرانی ریاست محترم فرهنگستان زبان و ادب فارسی در جمع استادان زبان و ادب فارسی کشورهای متعدّد در محل ساختمان ایران‌شناسی.

– گزارش ملاقات جناب آقای دکتر حبیبی، رئیس محترم فرهنگستان زبان و ادب فارسی با جناب آقای دکتر ارسلان عبدالله، رئیس دانشکده علوم انسانی دانشگاه سین کیانگ.

مبادلات

- ارسال منظم نامه فرهنگستان و انتشارات فرهنگستان به ۳۳ کرسی زبان و ادب فارسی در دانشگاه‌های خارج از کشور.
- ارسال دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه‌قاره برای واحدهای پشتیبانی هند و پاکستان و برخی از رایزنی‌های فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور.
- دریافت مقالات و کتب مؤلفان زبان و ادب فارسی غیر ایرانی خارج از کشور و توزیع آن در نهادهای داخلی.
- ارسال مجموعه کامل انتشارات فرهنگستان به رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در مصر برای توزیع بین استادان نمونه زبان و ادب فارسی.

ملاقات‌ها

ترتیب ملاقات محققان خارجی زبان و ادب فارسی با مقام ریاست فرهنگستان و اعضای شورا و بازدید آنان از فرهنگستان.

پیگیری‌ها

- پیگیری امور جاری واحد بین‌الملل و پاسخ به مکاتبات متخصصان زبان و ادب فارسی خارج از کشور.
- تماس با اعضای پیوسته غیر ایرانی فرهنگستان برای هماهنگی در امور مربوطه.
- تماس با نمایندگی‌های سیاسی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور برای تبادل اطلاعات و هماهنگی در چارچوب روابط تخصصی.
- مکاتبات مربوط به معرفی کارشناسان

- فرهنگستان به سفارتخانه‌های مقیم برای بهره‌برداری از دوره‌های تخصصی.
- تماس با مؤلفان مقالات و واحدهای پشتیبانی مربوط به دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه‌قاره برای پیگیری اجرای تعهداتشان در ارسال مقالات با هماهنگی با گروه علمی دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه‌قاره.
- پیگیری شرایط فهرست شدن نامه فرهنگستان در مؤسسه اطلاعات علمی ISI.
- ارتباط با بخش فرهنگی سازمان‌های منطقه‌ای به منظور تبادل اطلاعات و بهره‌برداری از دوره تخصصی زبان و ادب فارسی.
- روابط بین‌الملل

رایانه

- واحد رایانه در سال ۱۳۸۵ فعالیت‌هایی به شرح زیر انجام داده است:
- تشکیل کارگروه مشورتی فناوری اطلاعات؛
- تعمیر و نگهداری سخت‌افزار و پشتیبانی نرم‌افزارهای موجود در ساختمان ولنجک؛
- بررسی سخت‌افزارهای مورد نیاز گروه‌ها و تحقیق در مورد نوع و مدل قطعه مورد نیاز؛
- خرید حدود ۵۰ دستگاه رایانه، ۱۲ دستگاه چاپگر، و ۴ دستگاه سرور؛
- تعمیر و نگهداری و پشتیبانی شبکه موجود در ساختمان ولنجک؛
- راه‌اندازی اینترنت پرسرعت ADSL در واحد رایانه و اتصال آن به بعضی از گروه‌ها از طریق شبکه؛

– به روزرسانی نرم‌افزارهای کاربردی و سیستمی موجود بر روی کل رایانه‌های موجود در ساختمان ولنجک؛
– تهیه پشتیبان (back up) از اطلاعات موجود در رایانه بعضی واحدها که دارای نیروی متخصص نیستند؛

– شرکت در نمایشگاه جانبی «دومین هم‌اندیشی زبان و رایانه» (۶ و ۷ تیرماه ۸۵) و نمایش بانک‌های اطلاعاتی موجود در فرهنگستان از قبیل گنجوازه، طرح مشترک گویش، کاربرگه واژه‌گزینی؛
– آموزش به همکاران برای استفاده از ابزارهای جانبی مثل چاپگر، اسکنر (scanner)، رایتر (writer)، کول دیسک (cool disk) و ...
– اِعمال تغییراتی در سایت قدیمی فرهنگستان به نشانی www.persianacademy.org
– تهیه نمون‌برگ شناسنامه سخت‌افزار ساختمان ولنجک و تکمیل شماری از آنها.
الهام شیخ‌طاهری (مسئول واحد رایانه)

روابط عمومی

مشارکت در سازمان دادن نشست‌های زیر:

– جشن رونمایی دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه قاره در باشگاه نهاد ریاست جمهوری؛
– نشست تخصصی نقد و بررسی دانشنامه زبان و ادب فارسی در سرای اهل قلم نوزدهمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب؛
– دومین نشست واژه‌گزینی در فرهنگستان؛
– چهارمین و پنجمین و ششمین و هفتمین نشست گروه ادبیات معاصر با سخنرانی دکتر قیصر امین‌پور با عنوان «درآمدی بر زیبایی‌شناسی هنر

سنتی و نو»؛ سخنرانی دکتر علی محمد حق‌شناس با عنوان «یاکوبسن وجودی حاضر و غایب»؛ سخنرانی آقای هوشنگ مرادی کرمانی با عنوان «چرا و چگونه می‌نویسیم؟»؛ سخنرانی دکتر خزاعی‌فر با عنوان «فرهنگستان و ترجمه».

مشارکت در تدارک برگزاری

– نمایشگاه هفته پژوهش؛
– نمایشگاه دومین کارگاه پژوهشی زبان و رایانه؛
– مراسم برگزیدگان فرهنگستان‌های چهارگانه؛
– مراسم بازدید دبیران و دانش‌آموزان مناطق مختلف آموزش و پرورش از فرهنگستان زبان و ادب فارسی؛
– همکاری با گروه نشر آثار فرهنگستان برای شرکت در نوزدهمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب.

انتشارات

– تهیه، تدوین و انتشار دفتر اول، دوم و سوم گزارش فرهنگستان زبان و ادب فارسی؛
– دفترک معرفی دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه‌قاره؛
– دفترک معرفی انتشارات فرهنگستان در نوزدهمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب؛

وب‌گاه

– مدیریت محتوایی و سردبیری وب‌گاه فرهنگستان؛
– طراحی و تهیه مطالب قالب وب‌گاه جدید و اجرای طرح توسعه وب‌گاه؛

فرهنگستان زبان و ادب فارسی و آکادمی علوم و
جمهوری تاجیکستان؛
- تهیه طرح و راه‌اندازی تلفن گویا در
ساختمان ولنجک، همراه با معرفی فرهنگستان؛
- اجرای طرح ترجمه اساسنامه و پیگیری
طرح دفترک آشنایی با فرهنگستان زبان و ادب فارسی
به زبان انگلیسی؛
- تهیه طرح کتاب الکترونیکی (e-book)
جهت خروجی گزارش فرهنگستان زبان و ادب
فارسی؛
- به روزرسانی اطلاعات دفترک آشنایی با
فرهنگستان زبان و ادب فارسی؛
- پیگیری اجرای طرح رایانه‌ای کردن «دستور
خط فارسی».

حسن قریبی (رئیس اداره روابط عمومی)

- حروف‌چینی مجدد نسخه‌های اصول و
ضوابط واژه‌گزینی، دستور خط فارسی و اساسنامه
فرهنگستان، با قابلیت قرار دادن در وب‌گاه
فرهنگستان؛
- پیگیری، مذاکره و ارائه گزارش در مورد تهیه
دومین www.persianacademy.com؛
- قرار دادن نسخه PDF نامه فرهنگستان،
ضمیمه‌ها و ویژه‌نامه‌های آن همچنین گزارش
فرهنگستان زبان و ادب فارسی بر روی وب‌گاه؛
- عضویت در کارگروه فناوری اطلاعات
فرهنگستان و اجرای امور محوله از طرف این
کارگروه.

طرح و برنامه

- ارائه طرح تبادل «اتاق فرهنگی» میان